

CEZA MUHALEMESİ HUKUKU

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN & Doç. Dr. Neslihan GÖKTÜRK

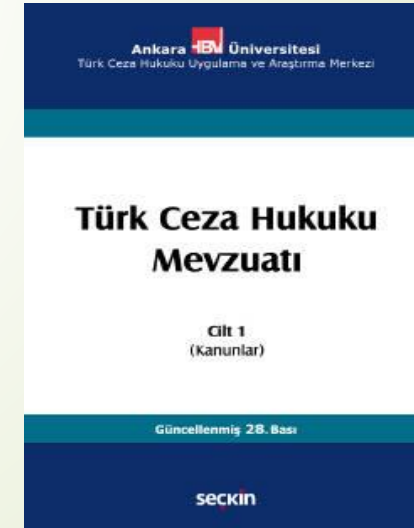

**“Eğitim ezberletmek değil, nasıl
düşünülmesi gerektiğini
öğretmektir.”**

Kaynaklar

- ➔ Cumhuriyet ŞAHİN & Neslihan GÖKTÜRK, **Ceza Muhakemesi Hukuku -I-**, Seçkin Yayıncılık, 12. Bası, Ankara, Eylül 2021.
- ➔ Cumhuriyet ŞAHİN & Neslihan GÖKTÜRK, **Ceza Muhakemesi Hukuku-II**, Seçkin Yayıncılık, 11. Bası, Ankara, Şubat 2021.
- ➔ **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Seçkin Yayıncılık, 28. Bası, 2021 Ankara

Çeşitli Kaynaklar

- CENTEL Nur/ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 19. Bası, Beta Yayınevi, Şubat 2020.
- FEYZİOĞLU Metin/TOROSLU Nevzat, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, 20. Bası, Eylül 2020.
- GÖKCEN Ahmet/ BALCI Murat/ALŞAHİN Mehmet Emin/ÇAKIR Kerim, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 5. Bası, Mart 2021.
- ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN Koray/BACAKSIZ Pınar/TEPE İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 14. Bası, Ankara, Eylül 2021.
- ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/SIRMA Özge/ SAYGILAR KIRIT Yasemin /ALAN AKCAN Esra, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 15. Bası, Eylül 2021.

-
- ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/SIRMA Özge/ SAYGILAR KIRIT Yasemin /ALAN AKCAN Esra, ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser / ÖZAYDIN, Özdem / ALTINOK VILLEMIN, Derya / TOK, Mehmet Can, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 7. Bası, Ekim 2020.
  - SOYASLAN Doğan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 8. Baskı, Ankara, Ekim 2020.
  - ÜNVER Yener/HAKERİ Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 18. Bası, Ağustos 2021.
  - YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 9. Bası, Eylül 2021.

Hukukçu için gerekli olan vasıflardan en düşük düzeyli olanı, kanunlar hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Hukukçularda bulunması gereken asıl yüksek vasıflar ise «**hukuk felsefesi**» ve «**hukuk ahlakı**»dır.

- *Felsefi olarak;* adaletin yüce, kutsal bir değer olduğuna inanmak adaleti diğer değerlerden, mesela siyaset ve ideolojiden üstün tutmak...

- *Ahlaki olarak;* bu felsefi inancın gerektirdiği davranışlara ve karakter sağlamlığına sahip olmak...

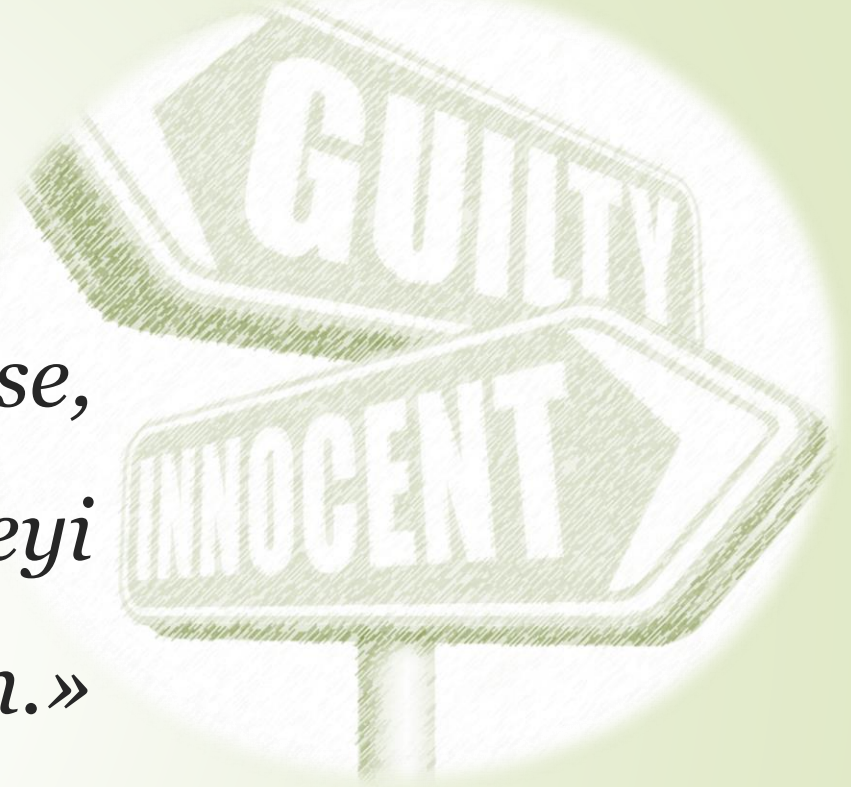
Ceza Muhakemesi Hukukunun Genel Esasları

-
- **Ceza Muhakemesi**, ceza hukukunun ihlal edildiği iddiasının doğruluğunun araştırılması faaliyetidir.
  - **Ceza Muhakemesi Hukukunun amacı**, insan hakları ihlallerine yol açmadan, maddi gerçeği araştırıp bulmaktır.
  - **Ceza Muhakemesi Kanunu**, suç işleyen ile devlet arasındaki ilişkinin adil yargılama esaslarına uygun olarak yürütülmesini sağlayan bağlayıcı kurallar içermektedir.

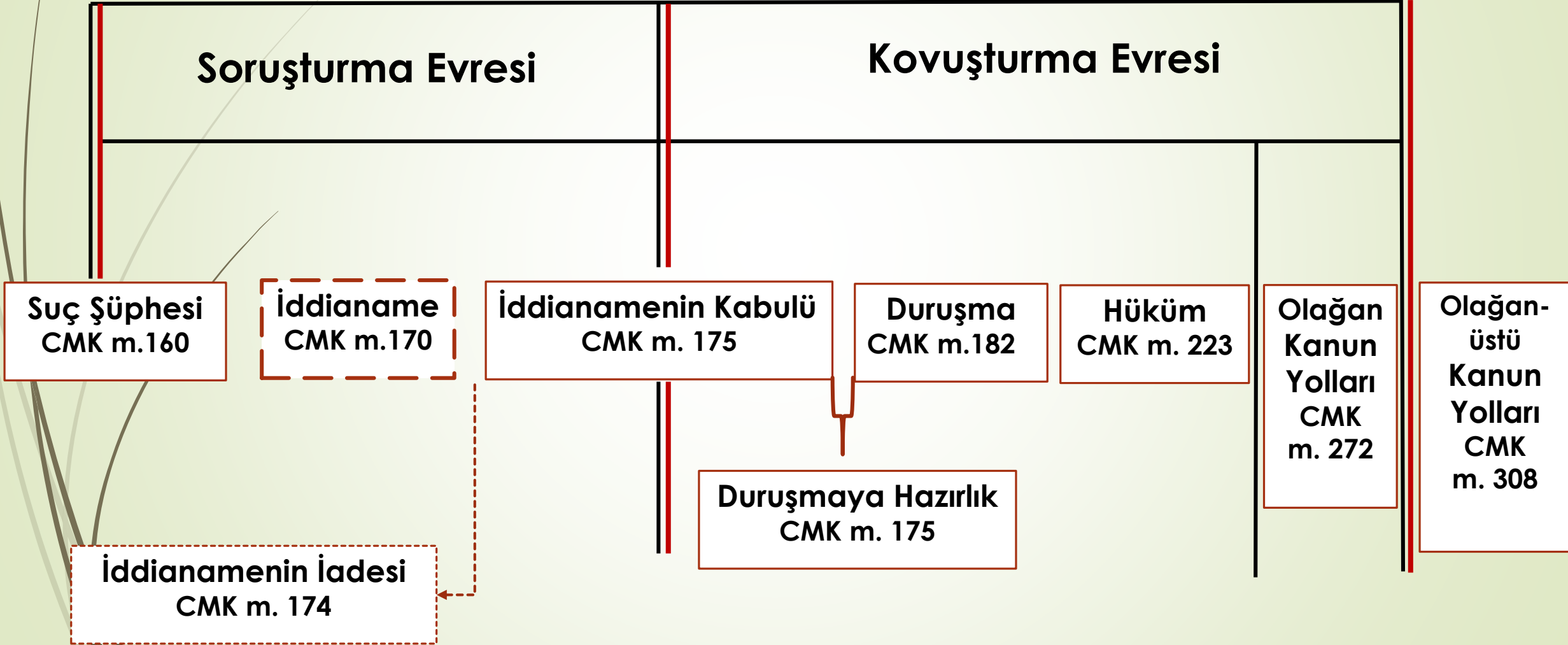

«Bir suçsuzu cezaevinde görmektense,
on suçluyu dışarıda görmeyi
tercih ederim.»

E. Garçon

Ceza Muhakemesinin İşleyişi

Ceza Muhakemesi Makamları

İddia Makamı

Yargılama Makamı

Savunma Makamı

Bireysel İddia Makamı

- Mağdur
- Suçtan Zarar Gören
- Vekil
- Yasal Temsilci

Toplumsal İddia Makamı

- Savcılık
- Kolluk
- Sulh Ceza Hakimi

Hakimlik makamı

Mahkeme makamı

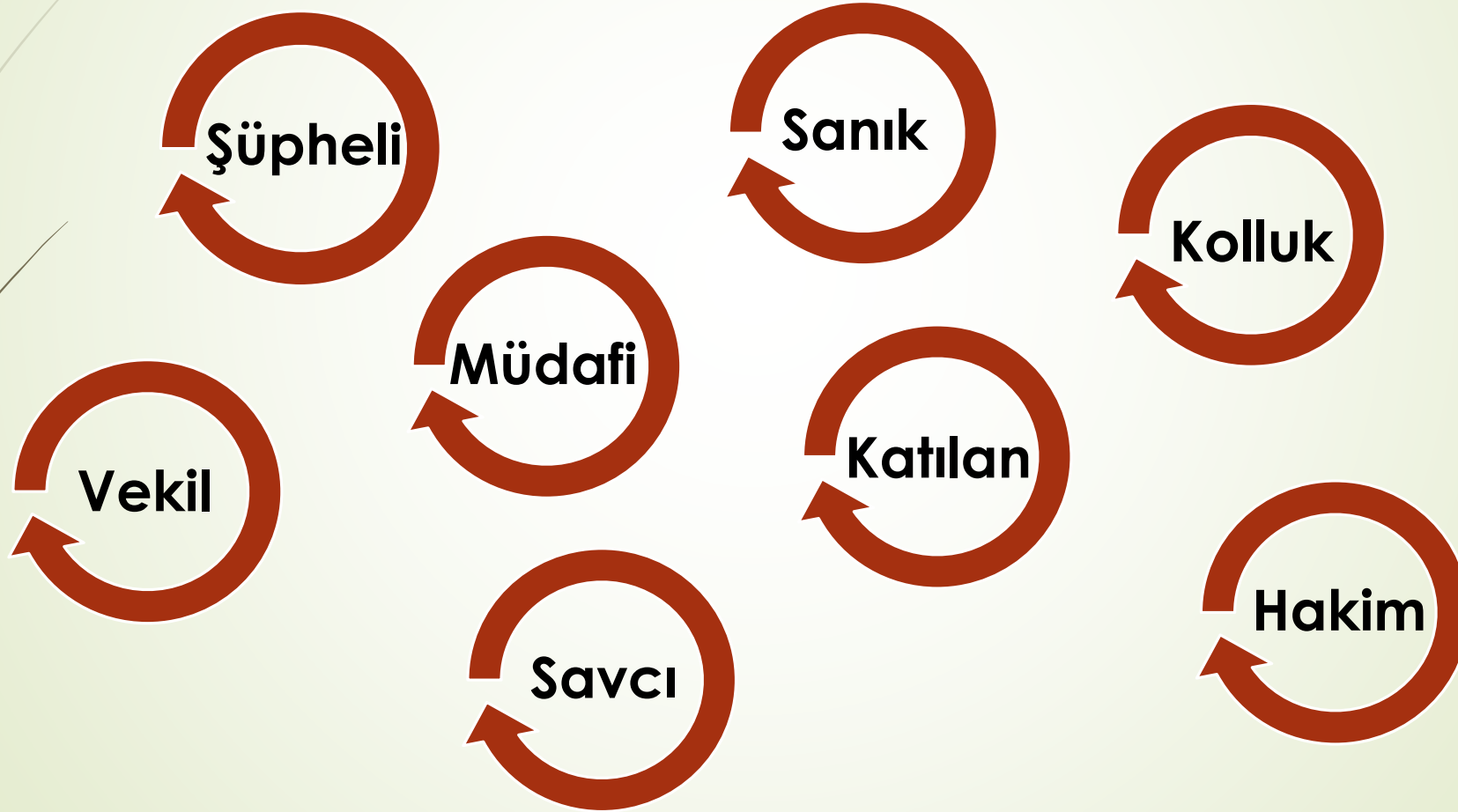
Toplumsal Savunma Makamı

- Müdafi

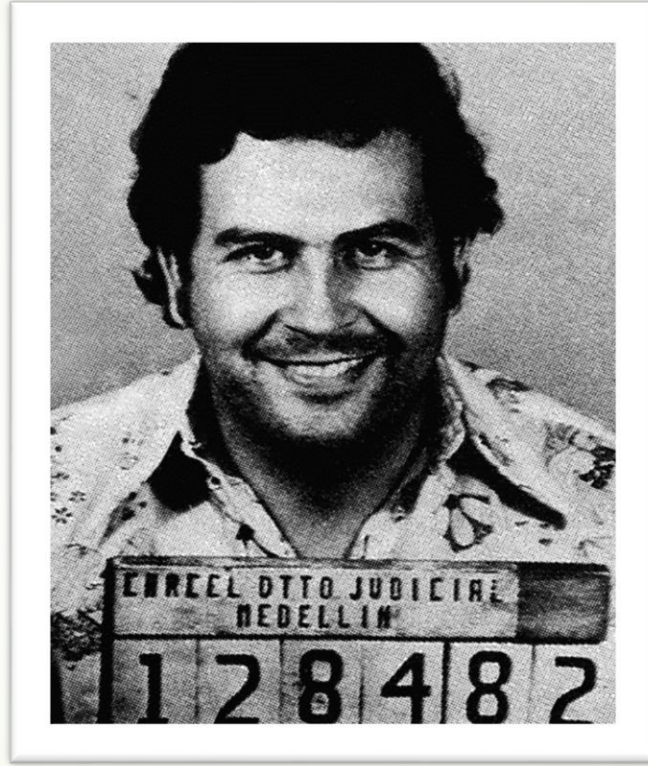
Bireysel Savunma Makamı

- Şüpheli/Sanık
- Şüphelinin/
Sanığın Eşi
- Yasal Temsilci
- Malen Sorumlu

Ceza Muhakemesi Hukukunun Ortak Terimleri

Şüpheli ve Sanık

* Pablo Escobar 'ın Kolluk Kuvvetlerince Çekilen Fotoğrafi

Şüphe

- ✓ Ceza Muhakemesinin başlayabilmesinin ilk şartını “**şüphe**” oluşturmaktadır.
- ✓ Şüphenin *basit bir tahmin boyutunu aşmış, belirli bir yoğunluğa ulaşmış olması* gerekir.
  - **Basit Şüphe:** Dayandığı emareler itibarıyla ispat gücü yetersiz, basit, sayıca az olan şüphedir.
  - **Makul Şüphe:** Arama koruma tedbiri (m.116) için gerekli olan olan şüphedir.
  - **Yeterli Şüphe:** Suçun işlendiği hususunda, iddianame düzenlenmesi bakımından gerekli olan şüphedir.
  - **Kuvvetli Şüphe:** İspat gücü daha yüksek emarelere dayanan, hukuk teorisinde kesine yakın bir değer ifade eden şüphedir.

Şüpheli

- Soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişi «**şüpheli**»dir. (CMK m. 2/1-a)
- Şüpheli;
  - *Soruşturmanın muhatabı,*
  - *Kimliği belli ölçüde bilinen,*
  - *Yaşayan*
  - *Gerçek bir kişidir.*

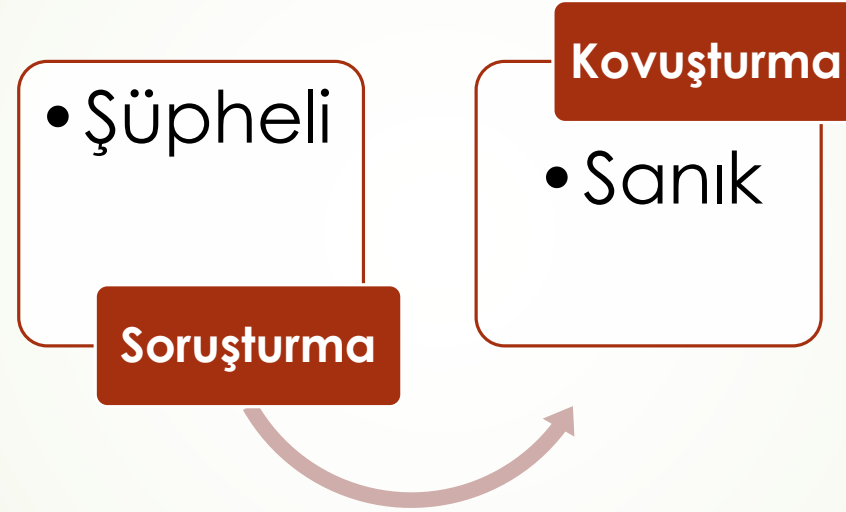
-
- Şüphelinin varlığından söz edilebilmesi için; kimliğinin belirli bir ölçüde belirlenmiş olması, somut şüphenin belli bir şahsa yönelmiş olması gerekir.
  - Tüzel kişiler şüpheli olamazlar.
  - Bir kişinin kovuşturulabilir olup olmaması, şüphelilik sıfatı bakımından tamamen önemsizdir.

Sanik

- «**Sanık**», kovuşturmanın başlamasından sonra şüphelinin aldığı sıfattır (CMK m. 2/1-b).

- Sanıklık, hüküm kesinleşinceye kadar geçen aşamada suç şüphesi altında bulunan kovuşturulananın içinde bulunduğu hukuki statüyü ifade etmektedir.

Müdafî ve Vekil

- ➔ Şüpheli ve sanık dışında kalan kişileri soruşturma ve kovuşturma evresinde temsil eden avukata **«vekil»** denir. (CMK m. 2/1-d)
- ➔ Şüpheli veya sanığın savunmasını yapan avukata **«müdafî»** denir. (CMK m. 2/1-c)

Soruşturma ve Kovuşturma

Suç
Şüphesinin
Öğrenilmesi

İddianamenin
Kabulü

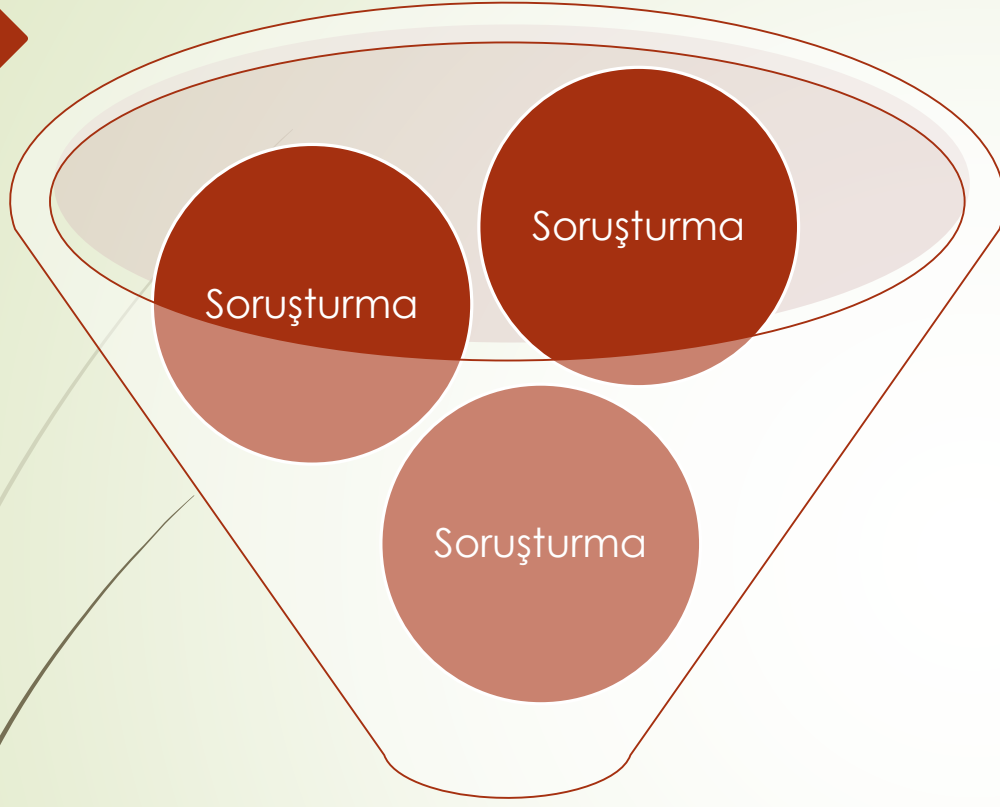
Hüküm

Hükmün
Kesinleşmesi

SORUŞTURMA

DAR ANLAMDA
KOVUŞTURMA

GENİŞ ANLAMDA
KOVUŞTURMA

Kovuşturma

Soruşturma evresinde ciddi bir inceleme yapılarak soruşturmaya konu tüm olayların mahkeme önüne gelmesi ve bu suretle muhakeme sürecinin tıkanması engellenmelidir.

Soruşturma Evresi

- Soruşturma evresi, kanunen yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evredir. (CMK m. 2/1-e)
- **Yetkili Merciler**, Cumhuriyet Başsavcılığı ile kolluk makamlarıdır. (CMK m. 158/1)
- Soruşturmanın asıl sahibi, Cumhuriyet savcısıdır. Soruşturma, Cumhuriyet savcısının sevk ve idaresi altında yürütölür.

-
- İddianamenin mahkemeye sunulması ile mahkeme tarafından kabulü arasındaki aşama da soruşturma evresi içerisinde tanımlanmıştır.
  - Soruşturma evresinde hakim kararı gerekirse, bu karar **sulh ceza hakimi** tarafından alınır. (CMK m. 162)
  - **Çocuklar hakkında yapılan soruşturmada**, hakim tarafından verilmesi gereken kararların çocuk hakimi tarafından mı, sulh ceza hakimi tarafından mı verileceği noktasında yargı kararlarında birlik yoktur.

Kovuşturma Evresi

- İddianamenin kabulü ile başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreye «**kovuşturma evresi**» denir. (CMK m. 2/1-f)
- Kovuşturma aşaması devam ettiği sürece, **sanıklık statüsünden** söz edilecektir.

İfade Alma

«İfade alma»,

Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak şüphelinin bilgisine başvurulmasıdır.

(CMK m. 2/1-g)

Sorgu

Galileo'nun sorgulanması
Joseph- Nicolas Robert Fleury

«Sorgu»,

- soruşturma evresinde *hakimin*,
- kovuşturma evresinde ise *mahkemenin*

suç şüphesi altında bulunan kişinin olayla ilgili bilgisine başvurmasıdır.

(CMK m. 2/1-h)

Malen Sorumlu

- İşlenmiş olan suçun hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddi ve mali sorumluluk taşıyarak, hükmün sonuçlarından etkilenebilecek veya bunlara katılacak kişiye «**malen sorumlu**» denir.(CMK m. 2/1-i)

Malen sorumlu;

- Saniğin yanında *kamu davasına katılabilir.*
- Savunmasında *saniğe yardımcı olabilir.*

Suçüstü

- **Suçüstü halinde işlenen suç;**
  - İşlenmekte olan,
  - Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği,
  - Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kişinin işlediği, suçlardır. (CMK m. 2/1-j)
- Suçüstü halinde, **HERKESİN** şüpheliyi yakalama yetkisi bulunmaktadır. (CMK m. 90/1)

Toplu Suç

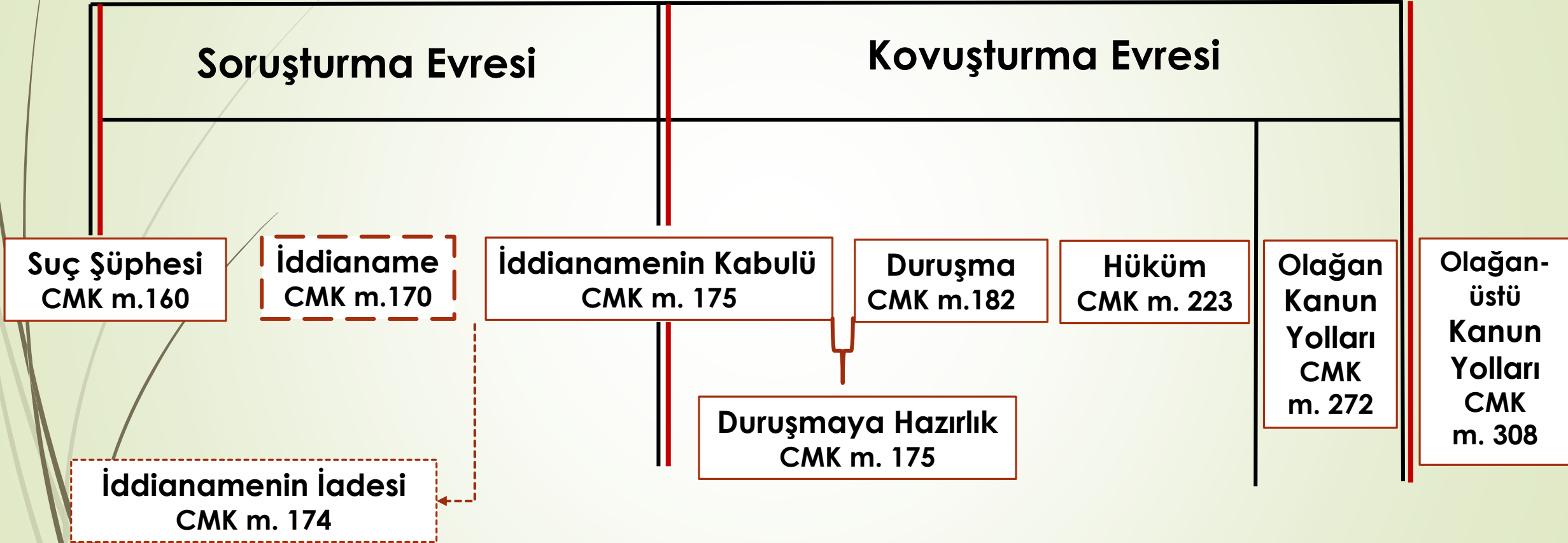

«**Toplu suç**», aralarında iştirak iradesi bulunmasa da, en az üç kişi tarafından işlenen suçu ifade eder.
(CMK m. 2/1-k)

Disiplin Hapsi

- «**Disiplin hapsi**», kısmi bir düzeni sağlamak üzere yaptırım altına alınmış bir fiil dolayısıyla verilen yaptırımdır. (CMK m. 2/1-1)
- Örneğin; mahkemenin disiplini, düzen ve yüceliğini veya yargılamanın esenlikle yürütülmesini sağlamak için verilen disiplin hapsi yaptırımı.
- *Disiplin hapsi gerektiren fiil, teknik anlamda suç değildir. Dolayısıyla, disiplin hapsi, hapis cezasından farklı bir özgürlüğü kısıtlayıcı yaptırımdır.*

Ceza Muhakemesinin İşleyişi

Ceza Muhakemesi Hukukunun Diğer Hukuk Dallarıyla İlişkisi

Ceza Muhakemesi Hukukunun Kaynakları

Temel Kaynaklar

- **5271 sayılı CMK**
- **Diğer Kanunlar**
  - ⑩ 5235 sayılı Teşkilat Kanunu
  - ⑩ 5320 sayılı CMK Yürürlük Kanunu
  - ⑩ 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu
  - ⑩ 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu
  - ⑩ 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
- **Anayasa**
- **Uluslararası Antlaşmalar**
- **Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları (Yargıtay Kanunu, m. 45/5)**

Yardımcı Kaynaklar

- **Mahkeme İçtihatları**
- **Bilimsel İçtihatlar**
- **Gelenek ve Ahlak Kuralları**

➤ Ceza Muhakemesi Kurallarının Yorumu

- **«Yorum»**, genel olarak, soyut normun somut olaya uygulanması sırasında içeriğinin belirlenmesi amacıyla başvurulan zihni faaliyettir.
- Yorumda ***hukuk kuralının anlamı ve kapsamı*** ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.
- Hükmün lafzı, hükmün konuluş amacı, yasalaşma sürecindeki tartışmalar, komisyon raporları, hükmün gerekçesi, kanunun sistematığı, diğer hükümlerle karşılaştırılması, hukukun genel ilkeleri, karşılaştırmalı hukuk, mantık kuralları gibi **yorum araçları** bulunmaktadır.

Kıyas

- «**Kıyas**», kural boşluğu bulunan bir alanda yeni bir kural yaratmaktır. Somut olaya doğrudan doğruya uygulanacak bir kural bulunmadığı, o alanda hukuki bir boşluk olduğu için, en çok benzerlik gösteren kuralın, kural boşluğu bulunan alana uygulanmasıdır.
- Ceza muhakemesi hukukunda kıyas, kural olarak, serbesttir.

➤ Kıyasın Yasak Olduğu Durumlar:

✓ Sınırlayıcı kurallar

Örneğin; koruma tedbirleri ve şartları.

✓ İstisna oluşturan kurallar

Örneğin; soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olmayan suçlarda şikayet şartı aranamaz. Zira soruşturma ve kovuşturmanın resen yapılması kural, şikayet üzerine yapılması ise istisnadır.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Uygulama Alanı

- Zaman Bakımından Uygulanma
- Yer Bakımından Uygulanma
- Kişi Bakımından Uygulanma

Zaman Bakımından Uygulama

Zaman bakımından uygulanma, suç oluşturduğu iddia edilen bir eylemin muhakemesinin, kısmi veya toptan olabilen değişiklikten önceki veya sonraki kanunlardan hangisine göre yapılacağı sorunu ile ilgilidir.

Ceza muhakemesi hukukunda «**derhal uygulanma ilkesi**» geçerlidir. Buna göre, her muhakeme işlemi, işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte olan kurallara göre yapılır.

- Eski kanun zamanında **tamamlanmış işlemler** geçerliliklerini korur. Bunların yeni kanuna göre yeniden yapılması gerekmez.
- Aynı işlemin yeni kanuna göre bir daha yapılması gerekirse, bu durumda bu işlem yeni kanuna göre icra edilir.

Derhal uygulanma ilkesine **kazanılmış hak, adalet ve eşitlik** ilkeleri açısından ortaya çıkabilecek haksızlıkları gidermek amacıyla **istisnalar** getirilebilmektedir:

- ✓ Başvuru süreleri bakımından (Ör: CMK Yürürlük K. m.7/1, m.8/3)

Yer Bakımından Uygulama

Ceza muhakemesi kanunlarının yer bakımından uygulanması, bu kuralların, nerede uygulanabileceği konusu ile ilgilidir. Bu konuda kural olarak mülklik ilkesi geçerlidir.

✓ Gerçek ülke + Farazi ülke = Uygulama Alanı

Kişi Bakımından Uygulama

- Ceza muhakemesi kurallarının kişi bakımından uygulanması, kime bu kuralların uygulanabileceği ile ilgilidir.
- Ceza muhakemesi kuralları, kural olarak, Türk Ceza Mahkemelerinin yetkisine giren bir olayla ilişkili «herkese uygulanır».

İstisna Teşkil Eden Kişiler

- Cumhurbaşkanı
- Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar
- Milletvekilleri
- Diplomasi ve Konsolosluk Temsilcileri
- Yabancı Askerler

Cumhurbaşkanı

- Cumhurbaşkanının **her türlü suçtan dolayı** ceza hukuku sorumluluğu bulunmaktadır.
- Ancak cumhurbaşkanı hakkında soruşturma açılabilmesi için, TBMM tarafından buna yönelik bir karar alınması gerekir.
- Cumhurbaşkanı hakkında soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, ilgili soruşturma TBMM tarafından oluşturulacak bir komisyon tarafından yürütülür.
- Cumhurbaşkanının Yüce Divan'da yargılanabilmesi için TBMM tarafından karar alınması gerekir. (Ay. m. 105)

Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar

- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında **görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı** haklarında soruşturma açılabilmesi için, TBMM tarafından buna yönelik bir karar alınması gerekir.
- Bu kişiler hakkında soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, ilgili soruşturmayı TBMM tarafından oluşturulacak bir komisyon yürütür Bu kişilerin görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan'da yargılanabilmesi için TBMM tarafından karar alınması gerekir. (Ay. m. 106/5-6-7-8)

Milletvekilleri

- Milletvekilleri için «dokunulmazlık» ve «sorumsuzluk» söz konusudur.
- Milletvekillerinin meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, mecliste ileri sürdükleri düşüncelerinden ve bunları meclis dışında tekrarlamalarından dolayı sorumlu tutulmamaları **milletvekili sorumsuzluğudur.** (Ay. m. 83/1)
- **Milletvekili dokunulmazlığında** ise seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili, meclisin kararı olmadıkça **tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz.** (Ay. m. 83/2)

Diplomasi Temsilcileri ve Konsolosluk Memurları

- *Diplomasi temsilcileri* görevli olarak buldukları ülkenin ceza mevzuatına değil, kendi ülkelerinin kanunlarına tâbidirler. Diplomasi temsilcilerinin dokunulmazlıklarının pozitif dayanağı *1961 tarihli Viyana Sözleşmesi*'dir.
- *Konsolosluk memurları* ise görev sırasında işledikleri suçlarla sınırlı olarak buldukları devletin yargılama yetkisinden muaftır. Bu görevlilerin sahip olduğu sınırlı ayrıcalığın dayanağı *1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi*'dir.

Yabancı Askerler

- *NATO Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Londra Sözleşmesi* çerçevesinde başka bir ülkede bulunan yabancı askerler, işledikleri suçlar bakımından buldukları ülkenin değil, gönderen devletin kanunlarına tabidir.
- Gönderen devletin bazı hallerde *mutlak*, bazı hallerde ise *öncelikli* yargılama yetkisi bulunmaktadır.